

інформацію. Бібліотека підтримує зусилля міжнародної наукової спільноти із забезпечення вільного доступу до дослідницької літератури через Інтернет.

Найбільш популярними серед студентів є сучасні інформаційні джерела, що пояснюється їх можливостями прискорення інформаційних процесів (збирання, передавання інформації), доступу до віддалених інформаційних ресурсів та використання їх у будь-який зручний для користувача час [2]. Інтернет-ресурси можна вважати базовим елементом інформаційного забезпечення навчального процесу; при цьому варто зауважити, що потрібно підвищувати рівень інформаційної культури студентів як користувачів і розробників інформаційних ресурсів.

Застосування інформаційного забезпечення підготовки майбутніх педагогів професійного навчання сприятиме інформаційним потребам студентів у процесі навчання, підвищенню якості їх роботи з інформацією, ефективності використання традиційних і сучасних інформаційних джерел, набуттю навичок визначення надійних інформаційних ресурсів і створення власних, підвищенню рівня інформаційної культури.

Література

1. Білоусова, Т. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / Кам'янець-Подільський держ. ун-т. Кам'янець-Подільський, 2004. 120 с.
2. Гораш К. В. Складові інформаційного забезпечення науково-дослідницької діяльності студентів вищих навчальних закладів URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2179 (дата звернення: 19.10.2021)
3. Калініна Л. М. Інформаційне управління загальноосвітнім навчальним закладом : системи, процеси, технології: монографія. Київ: Інформавтодор, 2008. 472 с.
4. Савенкова Л. В. Інформаційна підтримка науковою бібліотекою освітнього процесу в університеті URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/13851/Dopovid%20%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 19.10.2021)
5. Скварок М. Ю. Особливості професійної підготовки майбутніх інженерів педагогів з проектування одягу. URL: <file:///C:/Users/USER/Downloads/Skvarok.pdf> (дата звернення: 30.08.2020 р.)
6. Умрик М. А. Актуальність дистанційного навчання в процесі навчання студентів мережевого покоління. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 2 : Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. Київ, 2014. Вип. 14 (21). С. 77-82.

УДК 373.5.016:17

**Людмила ДАВИДЮК, Анжела МЕЛЬНИК
(м. Київ)**

Шкільний курс «Етика» у післявоєнному світі: можливості та перспективи

Одним із важливих надбань Нової української школи є введення у навчальні плани 5-6 класів курсу «Етика», який набуває критичної актуальності у зв'язку

із російською збройною агресією проти України, оскільки під час війни загострюються екзистенційні питання існування людини, її морального вибору, переосмислення ціннісних орієнтирів, віри, відповідальності.

Шкільний курс етики спрямований на усвідомлення «учнем/ученицею важливих аспектів людських взаємовідносин у родині, найближчому оточенні, колективі, спільноті, в різних ситуаціях реального життя, дає можливість зрозуміти суть і природу духовних цінностей, їх роль у здійсненні кожною людиною морального вибору, розв'язанні життєвих проблем» [3].

Сучасний український філософ Сергій Дацюк, аналізуючи підходи до обговорення Великої Війни, наголошує на існуванні трьох рівнів етики: індивідуального, внутрішньоцивілізаційного та міжцивілізаційного рівнів [2]. Цей підхід став основою концепції підручника з етики для 5 класу авторок Л. Давидюк та А. Мельник [1], що дозволило змодельовати навчальну траєкторію учня / учениці як «поступальний рух дитини від особистісного виміру внутрішнього світу до гармонійної взаємодії з іншими і взаємин у спільноті та суспільстві у цілому» [3]. У післявоєнному світі особливу вагу набудуть такі етичні категорії, як мораль, особистість, гідність, честь, внутрішня культура, вихованість, керування емоціями тощо. Опанування цими етичними категоріями уможлиблюється завдяки реалізації низки методологічних підходів (культурологічного, ціннісного, україноцентричного, етнопедагогічного, проблемно-діалогічного, системно-діяльнісного), що робить процес усвідомлення моральності не короткочасним і стихійним, а глибоким, послідовним і системним; створює умови для включення учнів / учениць у процес усвідомлення і переживання моральних цінностей як найважливішої потреби особистості, як суб'єктивно значущих, усталених життєвих орієнтирів; сприяє наповненню внутрішнього світу дитини етичним сенсом.

В основі підручника – педагогічна інтерактивна технологія етичного діалогу, яка набуває актуальності у навчанні суспільствознавчих дисциплін та передбачає такі етапи:

- зав'язка діалогу, що виявляє проблемну ситуацію (проблемне питання, запропонована для аналізу ситуація, гра тощо);
- система запитань і завдань, що забезпечує діалогічний пошук рішення проблеми (чому? як ви думаєте? як ви ставитесь?);
- кульмінація інтелектуальної і емоційної діяльності учнів, коли проблема, що обговорюється, стає особистісно значущою, створюються умови для самоаналізу, самооцінки, самовдосконалення учнів;
- моральний вибір учня як внутрішній діалог із собою, як самовизначення (результат роздумів і самоаналізу, прийняття рішення);
- «відкритий фінал», що спонукає до подальших роздумів, рефлексії та самоусвідомлення, тобто до морального розвитку учнів.

Підручник розпочинається емоційним зверненням до учнів і складається із вступу, чотирьох розділів та підсумкової теми. Звернемо увагу – вступ у підручнику називається «Етика і ти», а підсумок – «Етика і я». Коли учні опанують усі розділи підручника («Унікальність і неповторність людини»;

«Спілкування в житті людини»; «Світ людських емоцій»; «Життєвий поступ людини»), то етика стане для них зрозумілою, близькою та особистісно значущою.

Навчальний матеріал розділів структуровано за темами. Кожний розділ відкриває ілюстрований шмуцтитул, на якому візуально виокремлено теми розділу, подано епіграфи та ключові слова кожної теми.

Кожна нова тема починається з назви, епіграфа і трьох проблемних питань, які складатимуть основу етичного діалогу.

Пошук відповіді на кожне проблемне питання теми розпочинається у процесі розв'язання проблемної ситуації. У підручнику представлено різноманітні способи створення проблемних ситуацій. Так, шукаючи відповідь на питання «Чому емоції та почуття важливі для людини?», пропонуємо учням прослухати пісню Тараса Петриненка «Україна» та поділитися своїми почуттями й емоціями; розмірковуючи над питанням «Яке спілкування називають віртуальним?», радимо розглянути сюжетні малюнки та розказати як спілкувалися люди на відстані у різні часи; замислитись над питанням «Що таке маніпуляція?» рекомендуємо за допомогою коміксу, який створено художницею спеціально для нашого підручника. Часто проблемні ситуації створено на основі фрагментів художніх творів українських та зарубіжних письменників, таких як Василь Симоненко, Олександр Олесь, Любов Забашта, Кеннет Грехем, Роальд Дал та ін.

Виклад основного матеріалу структуровано за допомогою рубрик: 1) «Грамматика етики», 2) «Скарбничка етики»; 3) «Цікава наука»; 4) «Народ скаже, як зав'яже»; 5) «Хвилинка самопізнання».

Новий матеріал пропонуємо вивчати за допомогою рубрик «Грамматика етики» (визначення основних теоретичних понять теми), «Цікава наука» (науково-популярні тексти пізнавального характеру, які розкривають основні поняття теми), «Скарбничка етики» (висловлювання відомих особистостей від давнини до сучасності щодо тих чи інших етичних питань).

Новий матеріал подається також і за допомогою графічних та ілюстрованих кластерів, кластерів із лакунами. До них передбачено різноманітні види навчальної діяльності, такі як прокоментувати кластер, заповнити лакуни, навести приклади та інші.

У підручнику запропоновано різноманітні навчальні завдання: робота в парах або групах, розігрування діалогів на основі описаних ситуацій, навчальні ігри, робота з хмаринками слів тощо. У рубриці «Хвилинка самопізнання» дібрано завдання, які ретранслюють навчальну тему на особистість учня, допомагають йому краще пізнати себе. Рубрика «Народ скаже, як зав'яже» містить добірку українських прислів'їв на етичні теми. Звертаємо увагу на візуальне оформлення цієї рубрики: кожне прислів'я має свій колір, окремі слова мають курсивне або напівжирне написання, прислів'я розташовані по-різному (як горизонтально, так і вертикально). Тобто, це своєрідна головоломка: щоб прочитати прислів'я, його необхідно спочатку знайти. До рубрики додаються завдання.

Особливе місце у структурі кожної теми займають узагальнюючі інформаційні плакати. Наприклад, до плакату у темі «Емоції та почуття» пропонуються такі запитання та завдання: Поясни, як ти розумієш назву плаката. Назви та схарактеризуй способи вираження емоцій. Розглянь на плакаті смайлики із зображенням емоцій. Назви емоції, які вони виражають. Чи використовуєш ти смайлики у листуванні? Як саме? та інші [1, с. 79-80].

Завершує кожну тему домашня сторінка, яка складається із завдання до теми і випереджального завдання. Завдання до теми представлено такими видами навчальної діяльності, як складання хмарки слів, читання текстів і виконання завдань до них, продовження оповідань, написання есе та інші. Раз на чверть учням пропонується виконання проєктів. Наприклад, створюємо «Дерево життя», «Енциклопедію інтересів», «Альбом пам'яток» тощо. Випереджальне завдання на домашній сторінці розміщено у рубриці «Перевернутий клас». Це перегляд мультфільмів, виконання тестів, інтерв'ювання близьких і рідних та ін.

До підручника створено цифровий додаток, який доповнює паперову версію. Цифровий додаток структуровано за двома напрямками: матеріал для учня / учениці, матеріал для вчителя / вчительки. У додатку розміщено усі текстові, відео та аудіофайли, на які є посилання у підручнику, програму з етики, календарно-тематичне планування, концепцію підручника тощо [4].

Цифровий додаток розширює можливості підручника, робить його сучасним та мобільним, оскільки дозволяє авторкам оперативно реагувати на зміни, які відбуваються у суспільстві. Цифровий додаток уможливує неперервний етичний діалог: етика – суспільство – авторки підручника – вчитель / вчителька – учень / учениця.

В умовах післявоєнного світу особливо актуальними видаються слова давньогрецького філософа Арістотеля, який метою етики назвав щастя. А справжнє щастя неможливе без усвідомлення таких етичних понять, як мораль, честь, гідність, особистість, любов до Батьківщини, вдячність захисникам, співчуття до постраждалих, підтримка близьких тощо.

Література

1. Давидюк Л. В., Мельник А. О. Етика. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2022. URL: <https://ru.calameo.com/read/00619196308207bb721d4> (дата звернення: 13.04.2022).
2. Дацюк С. Підходи до обговорення великої війни. URL: https://blogs.pravda.com.ua/authors/datsuk/58789073af4df/page_3/ (дата звернення: 13.04.2022).
3. Модельна навчальна програма «Етика. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Пометун О.І., Ремех Т.О., Кришмарел В.Ю.). URL: <http://yakistosviti.com.ua/uk/Etika#pdf> (дата звернення: 13.04.2022).
4. Цифровий додаток до підручника «Етика» авторок Людмили Давидюк, Анжели Мельник. URL: <http://inform1.yakistosviti.com.ua/etyka> (дата звернення: 13.04.2022).